

PIEDOŠANAS UN PERSONĪBAS ES KONCEPCIJAS KOMPONENTU SAISTĪBA JAUNIEŠIEM SOCIĀLĀS KOREKCIJAS GRUPĀS

Forgiveness and Components of I- concept Interconnection Regarding Adolescents Social Correction Groups

Aija Dudkina

Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Latvija
E-mail: aija.dudkina@rpiva.lv

Abstract. *The aim of the research is to clarify the components of the I-concept of the personality that promote maturity to forgive the adolescents in social-correction groups. The research results statistically reveal a meaningful interconnection among forgiveness and the components of the personality I-concept, for instance, the interconnection between the scale of forgiveness and the personality's associations with I-real components, i.e., the submission to peer pressure and dependency components are linked with the emotional responsiveness scale in accordance with the questionnaire about forgiveness; also, the personality concept about the I-ideal components which are friendship and dependency as well as the authoritarian components are linked with the emotional responsiveness scale according to the questionnaire about forgiveness. Assisting adolescents and youth psychologically, the possible assistance should be focused on revealing I-in the Eyes of the Others. The analysis of the results let us judge that the concept of I-ideal differs greatly from I-real; in such cases the individual experiences discomfort and dissatisfaction as well. In the research discrepancies turned up in the personality I-concept; also, I-Ideal content greatly differs from adolescents current, real opportunities which, in their own way, may hinder a personality favourable development as well as do not encourage the development of forgiveness.*

Keywords: *components of I- concepts of personality, forgiveness.*

Ievads

Introduction

Šī pētījuma mērķis ir noskaidrot, kādi personības Es koncepcijas komponenti palīdz veidot gatavību piedot pusaudžus un jauniešus sociālās korekcijas grupās. Pētījuma jautājums: Vai pastāv statistiski nozīmīga saistība starp piedošanas skalu rādītājiem ar personības Es koncepcijas komponentiem? Lai atbildētu uz pētījumā izvirzīto jautājumu, tika aptaujāti 13-17 gadus veci pusaudži un jaunieši, kuri atrodas sociālās korekcijas grupās.

Sevis pieņemšana ir atslēga citu izpratnei un pieņemšanai, nozīmīga ir izjūta, ka citi pieņem, kas veicina arī sevis pieņemšanu. Sākums slēpjas beznosacījuma pieņemšanai, vispirms no vecāku puses, tad no apkārtējo cilvēku (citu) puses, kā to atzinis K.Rodžers (Rogers, 1961). Mīlestības un atbalsta iegūšana katram jauniešim ir nozīmīgs pašvērtējuma veidošanā, bet atbalsta un nedalītas uzmanības panākšana reizēm tiek panākta par katru cenu, reizēm ar atteikšanos no sevis paša. Tādā veidā nonākot negatīvas pieredzes ietekmē. Lai izpelnītos citu atzīšanu vai, un lai izvairītos no nevēlamas kritikas un soda, jauniešis var parādīt vēlamo un

mākslīgi radīto priekšstatu par sevi, kas traucē veidot priekšstatu par sevi citu acīs (Es –citu acīs). Problēmu dziļums var pieaugt un pārvērsties par *klejošanu* apburtā lokā, kurā ievainojamība, bēgšana un nemiers pieaug, kas, savukārt, pastiprina iekšējo aizsardzību un izkropļo pieredzes iegūšanu, lai veidotos adekvāts priekšstats par sevi un citiem. Ar pētījuma rezultātu palīdzību iespējams noskaidrot kādi jauniešu priekšstati par savu Es ir izveidojušies un kas vēl ir nepieciešams, lai pusaudžu un jauniešu sociālās korekcijas grupās sniegtu psiholoģisko palīdzību. Tādā veidā noskaidrotu kongruenci starp Es koncepcijas komponentiem un atklātu pusaudžu un jauniešu *Es citu acīm* atklāšanas iespējas, kas palīdz pārvarēt personības labvēlīgai attīstībai šķēršļus un rosina piedot.

Pastāv pretruna, kad daļa jauniešu apgalvo, ka piedošana nav vajadzīga, taču bez tās nav iespējams uzturēt savstarpējās attiecības. Psihologa darba praksē bieži ir sastopami cilvēki, kuriem ir grūtības piedot, savstarpējo attiecību problēmas ir samilzušas vairāku gadu garumā un netiek risinātas, gadiem ilgi tiek klusēts par pāridarījumu. Cilvēkiem ir aktuāla vajadzība meklēt sev atbalsta sistēmu, lai atgūtu to, ko viens otram nepasakām vārdos. Nespēja izrunāties un piedot var negatīvi ietekmēt psihisko veselību un personības attīstību (Dž.Grīnbergs, Гринберг, 2002).

Teorētiskās nostādnes

Theoretical approach

Balstoties uz autoru E.Gassinā (Gassina, 1995; 1999), R.D.Enraitā (Enraits, 1996), S.Frīdmanā (Frīdmane, 1996) atziņām, var secināt, ka piedošana ir raksturīga iekšēja darbība, tā saistīta ar cilvēka emocionāliem pārdzīvojumiem, aizvainojumu, dusmām, šeit nepieciešama gatavība piedot, ko var realizēt, ja ieklausās un saprot otru cilvēku, ja ir vēlme izrādīt līdzjušanu, atteikšanās no atreibības, kā arī ir gatavība izprast notiekošo un pieņemt lēmumu atbilstoši esošai situācijai.

Gatavība piedot ir viens no „atslēgas” faktoriem, kas parāda vēlēšanos risināt sarežģītu situāciju.

P.Kolemāns un S.Smedes (Kolemāns un Smeds, 2004) definē piedošana kā pieņemtu lēmumu mīlestībai vai tās nodevībai: ”Piedošana ir atslēga, ar kuras palīdzību var atbrīvoties no pagātnes tad, kad mūsu prāti ir pāridarījuma atmiņas „cietumnieki”. Tad mēs neesam brīvi, lai varētu rasties vēlme vienoties par izlīgumu ar pāridarītāju.”

Par vienu no sastopamajām pretrunām piedošanā liecina *Gallup poll* pētījumi Amerikas valsts apmērā, no aptaujātiem 94% teikuši, ka ir nozīmīgi piedot, bet tikai 48% ir mēģinājuši citiem piedot (pēc Enraitā, 2005). Veikti pētījumi un rezultāti tika salīdzināti vecuma grupās: jaunības un brieduma gados. Rezultāti atklāja, ka jaunības gados (studentiem) piedošanas motivācija galvenokārt iziet no sevis, no sava fokusa un sava viedokļa nevis no altruistiskas vēlmes palīdzēt citiem motivācijas (pēc Enraitā, 2005).

Veicot šo pētījumu nozīmīgi ir izziņāt kāda pieredze jauniešiem ir izveidojusies piedošanas procesā. Atbildot uz jautājumiem – jūs biežāk piedodat otram vai jums biežāk piedod, iegūtie rezultāti parāda, ka jauniešiem piedošanā ir iegūta maza pieredze. Uz abiem šiem jautājumiem ir līdzīgas atbildes – noraidoši (pētījuma divās respondentu grupās 15 no 25). Tas uzskatāmi parāda piedošanas tēmas aktualitāti un to, ka piedošanas pieredze jauniešiem ikdienas situācijās vēl nav aktivizējusies.

Lai veicinātu piedošanu, ir nepieciešams izziņāt ietekmējošus faktorus piedošanā. No jauniešu aptaujas rezultātu apkopojuma izrietēja, ka bailes, kauns, vainas apziņa un savu izvirzīto „principu” ievērošana sakarsmē (lepnība?), (egocentrisms?), var būt traucējošie faktori gatavībai piedot. Lai atrisinātu starppersonu problēmas, vispirms ir nepieciešams izmainīt savu attieksmi pret otru. Piedošana ir gatavība apvainotājam atzīt, ka pats nav bez grēka, tā ir orientēta uz citu mīlestību, kā arī samierināšanos (Gassina, 1999).

Savstarpējās attiecībās aizvainojumu vieglāk pārvarēt, ja nav tādu izpausmju, kas saistīti ar egocentrismu, kuram atbilst izteikumi: ”man tas pienākas”, „es tā gribu un viss” un citi. Kā piedošanai grūti pārvarāms šķērslis vairāku autoru pētījumos (Dž.Maltbijs, 2004; L.Deijs, L.Barbers, 2005; Maltby J., 2004; Day L. and Barber L.(2005) tiek minēts: pārāka sevis apbrīnošana, ļauna prāta turēšana un rīkošanās pēc principiem. Tas apgrūtina atzīt savus trūkumus un nerosina piedot.

Pēc psihologa K.Rodžersa (K.Rogers, 1961) katrai personībai ir sava individuālās pieredzes joma, personības subjektīvā pasaule. Parasti pieredzes sfēra ir dinamiska un selektīva. K.Rodžerss izdala personības struktūrā divas galvenās apakšstruktūras *Es* vai *Es koncepciju* un *Es-ideālu*, viņš izskaidroja katras koncepcijas saturu. *Es- koncepcija* – personības sevis veseluma izpratne, kas balstās uz savas pagātnes, tagadnes un iespējamās nākotnes pašnovērtējumu. Turklāt *Es* koncepcija atrodas personības pieredzes laukā, pastāvīgi vērtē iekšējā lauka saturu un uz tās pamata veido personīgo saturu. *Es-ideālais* ietver priekšstatus un izpratni par to, kam personība gribētu līdzināties. Tas ir ideāls modelis, uz ko pastāvīgi personība tiecas.

K.Rodžerss atzīmē, ja *Es-ideālā* saturs spēcīgi atšķiras no cilvēka reālajām iespējām, tas var kļūt par šķērslī viņa personības attīstībai. Katrai personībai piemīt motivējošs spēks, kurš nodrošina un fokusē attīstību veicinošos centienus.

Ņemot vērā V.Džeimsa (James, 1963) izstrādāto apziņas psiholoģijas teoriju, kas aicina pievērsties personības iekšējam saturam, tās izaugsmei un veidošanai, nozīmīgs ir jauniešu sevis iepazīšanas (pašatklāsmes) un sevis un citu pieņemšanas process.

No augstāk minēto autoru atziņām par personības *Es* koncepcijas struktūru, veidojas pieņēmums, ka mūsu pētījumam nozīmīgi ir personības *Es* koncepcijas trīs aspekti: *Es – reālais*, *Es-ideālais*, *Es (sociālais)* cita vērtējumā. Nosauktie trīs aspekti varētu raksturot pētāmā *Es* koncepciju un diagnosticējot šo trīs aspektu saistību ar piedošanu, varētu atsegties rosinošie un traucējošie faktori piedošanas realizācijā.

Pamatojoties uz teorētiskās literatūras analīzi, piedošana ir saistīta ar *Es-reālā*, *Es-ideālā* un *Es-cita acīm* draudzīguma-labestība, altruisma-atsaucība oktantēm, kā arī iespējams, ka mazākā mērā ar pakļautības – piekāpības oktantes pēc T.Liri testa (Es aspektiem), ko jāpārbauda pētījumā.

Savukārt, autoritārās-valdonīgs-despotisks; egoisma; agresivitātes; aizdomīguma; atkarības oktantēm (Es koncepcijas komponentiem vajadzētu statistiski nozīmīgi negatīvai sakarībai ar piedošanas aptaujas rādītājiem).

Pētījuma metodes

Research methods

Lai atbildētu uz pētījumā uzdotajiem jautājumiem, tika izvēlētas divas pētījuma metodikas:

1. T. Liri (T. Leary) interpersonālās psihodiagnostikas tests, kas izstrādāts, lai diagnosticētu izveidotās starppersonu attiecības un personības īpašības, kas nozīmīgas saskarsmē ar citiem cilvēkiem (adaptējusi Girsova L., 2000).
2. Pētījuma autores sastādīta piedošanas aptauja (2006).

Pētījuma izlases raksturojums

Characterization of selection viewpoint

Lai atbildētu uz pētījumā izvirzīto jautājumu, tika aptaujāti 13-17 gadus veci pusaudži un jaunieši, kuri atrodas sociālās korekcijas iestādēs.

Šāds vecums un izlases grupu dalībnieku pārstāvēniecība no sociālās korekcijas iestādēm tiek izvēlēta saskaņā ar psiholoģijas literatūras analīzi un psihologa praksē novēroto. Piedošana nozīmīga ir personības *Es* koncepcija, tā ir attieksme pret sevi un savs pašvērtējums. Pusaudžu un jauniešu vecumā ir vajadzība pēc savas identitātes pašizteikšanās un apstiprināšanās, svarīgi ir apzināties sevi – izprast un iepazīt sevi. Nozīmīgs jautājums ir *ego* identitāte, līdz ar to tieši pusaudžu un jauniešu attīstības periodā būtiskākais psihes procesā ir patības jeb identitātes iegūšana. Tas ir īpaši nozīmīgi šajā vecumposmā. Viss pārdzīvotais jebkurā vecumā nenorit bez sekām, kas ietekmē psihisko attīstību, traumējošie pārdzīvojumi veido pusaudzī un jauniešu sāpes un ciešanas, kā arī naidu pret pāridarītājiem. Īpaši smagi pārdzīvojumi veidojas tad, kad vardarbība ir vērstā pret pašu un saviem tuvākajiem. Ar pētījuma palīdzību jānoskaidro kādi *Es* komponenti (aspekti) rosina piedošānu pusaudžu un jauniešu vidū.

13-17 gadu vecums ir nozīmīgs dzīves posms, kurā veidojas personības *Es* koncepcija (Berns, 1986).

Pētījumā piedalījās 40 respondenti. No aptaujātajiem respondentiem tika atlasītas 33 pusaudžu un jauniešu aptaujas, no kuriem 21 bija meitenes un 12 - zēni.

Respondentiem ir līdzīgs izglītības līmenis (pamatskolas izglītība) un vecums, visi respondenti pārstāv sociālās korekcijas grupas.

Rezultāti un to interpretācija Results and interpretation

Lai atbildētu uz izvirzītajiem pētījuma jautājumu vai pastāv saistība starp *piedošanu* un *Es koncepcijas komponentiem (aspektiem)* pusaudžu un jauniešu vecumā, iegūtie empīriskie rezultāti tiek analizēti. Statistiskā analīze tiek veikta ar SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programmas palīdzību. Vispirms tiek pārbaudīta anketas par piedošanu ticamību, iekšējā saskaņotība, visi rezultāti tiek salīdzināti korelācijas ceļā. Aptaujai par piedošanu ticamības koeficients ir 0,81, kas tiek aprēķināts, izmantojot Kronbaha alfas koeficientu un liecina par iegūto datu iespējamo ticamību.

Tiek veikta psiholoģisko attieksmju kategoriju aptaujas par piedošanu un Es koncepcijas aspektu korelācijas analīze. Korelācijas noteikšanai tika izmantots Pirsona korelācijas koeficients. Korelācijas analīze tika veikta visai respondentu izlasei kopumā.

1. tabula

Piedošanas aptaujas subskalū korelācijas ar Liri testu un Es koncepcijas Es-reālais komponents (N=33)

(E) Summārā skala	Autoritārā	Egoisma	Agresivitāte	Aizdomīgums	Pakļautība	Atkarība	Draudzīgums	Altruisms
Piedošanas Summārā skala	0,02	-0,16	0,13	0,08	0,36*	0,26	0,38*	0,08
Emocionālās attieksmes skala	0,17	0,04	0,19	0,13	0,35*	0,36*	0,33	0,18
Kognitīvās attieksmes skala	-0,09	-0,19	0,10	0,10	0,29	0,13	0,32	-0,09
Uzvedības attieksmes skala	0,00	-0,24	0,05	0,00	0,27	0,18	0,31	0,11

* $p < 0,05$

Piedošanas skalā atklājas divas statistiski nozīmīgas korelācijas (pakļautība – 0,36* un draudzīgums – 0,38*) un emocionālā attieksmes skalā – divas (pakļautība 0,35* un draudzīgums –0,36*). Pēc iegūtiem datiem var izvirzīt pieņēmumu, ka respondentiem piedošanas situācijās varētu būt ambivalence – jāizpauž draudzība, bet tai pašā laikā ir jāpakļaujas, tas var būt attiecībās ar pieaugušajiem, kā arī ar vienaudžiem. Jāņem vērā, ka respondenti ir sociālās korekcijas iestādes audzēkņi.

Kā redzams 2.tabulā, respondenti piedošanu saista ar emocionālo attieksmi un draudzīgumu. *Es-ideālā* respondenti sevi saredz kā draudzīgu. Iespējams, ka to varētu interpretēt – ja es būtu tāds kā *Es-ideālā* draudzīgs, tad man varētu piedot. Šeit var būt iespēja veidoties iekšējam konfliktam, tas ir, respondenti uztver sevi *Es-reālajā* kā nedraudzīgu (Es identitāte ir negatīva?), un tas krasi atšķiras no *Es-reālā* priekšstata. Pamatpolēmika *Es-ideālā* izpētē skar jautājumu par attiecībām starp *Es-ideālo* un *Es-reālo* un to lomām cilvēka psiholoģiskajā funkcionēšanā. Attiecības starp *Es-ideālo* un *Es-reālo* K. Rodžerss, V. Džeimss (1963) un citi autori apzīmē kā cilvēka izpratni par pašvērtējumu, pašcieņu, pašpieņemšanu. Krasas atšķirības starp *Es-reālo* un *Es-ideālo* uzskata par dezaptācijas pazīmi un frustrācijas cēloni. Skatoties no citas puses, varētu atzīt, ka atšķirības starp *Es-ideālā* un *Es-reālā* tēlu ir nepieciešamas kā paškontroles elements, kā arī kā motivācijas virzība uz sasniegumiem (savu ideālu). Tā var būt psiholoģiskā brieduma pazīme, taču tas šoreiz nav attiecināms uz respondentu dotajām atšķirībām starp *Es-reālo* un *Es-ideālo*. Šim jautājumam ir veltīti vairāki pētījumi (P. Бернс, 1986); А. Реан, 2000). Ņemot vērā, priekšstatus par to, ka *Es-ideālā* un *Es-reālā* attiecības ir viens no personības pašregulācijas mehānismiem, izveidojušies priekšstatus varētu uzskatīt par faktoru, kas ietekmē piedošanas izpratnes līmeni.

2. tabula

**Piedošanas aptaujas subskalu korelācijas
ar Liri testu Es koncepcijas Es-ideālais komponents (N=33)**

(E) Summārā skala	Autoritāra	Egoisma	Agresivitāte	Aizdomīgums	Pakļautība	Atkarība	Draudzīgums	Altruisms
Piedošanas Summārā skala	0,16	0,02	-0,04	-0,16	-0,08	0,16	0,43*	0,13
Emocionālās attieksmes skala	0,35*	0,15	0,18	0,12	0,05	0,36*	0,48**	0,14
Kognitīvās attieksmes skala	0,05	0,09	-0,21	-0,17	-0,14	0,05	0,32	0,00
Uzvedības attieksmes skala	0,01	-0,15	-0,19	-0,33	-0,11	0,02	0,30	0,17

* – $p < 0,05$, ** – $p < 0,001$

Šajā pētījumā pēc iegūtiem rezultātiem par *Es-ideālā* priekšstatiem, var spriest par to, ka veidojas pretrunas starp diviem pretējiem komponentiem – autoritārs un atkarība no cita cilvēka. Priekšstatos par *Es-ideālo* arī var pastāvēt iekšējā konflikta iespējamība (saprot, bet nedara), bet varbūt “runāt tā, kā vajag”. Vēl varētu pieņemt, ka šie rādītāji varētu iezīmēt vispārējo piedošanas konflikta dabu, ka piedošana ir vājuma izpausme, par ko runājis savos darbos filosofis F.Nīče (pēc Enraita, 2005).

Priekšstata par sevi veidošanā un pašattīstības virzības izvēlē nozīme ir *Es-ideāla* tēlam. *Es-ideālais* tēls piedalās indivīda mērķu nospraušanā, nosakot tuvos un tālos mērķus, pamudina uz noteiktu darbību, tādu vai citādu rīcību, ietekmē kādu īpašību veidošanos, kā arī personības attīstību kopumā.

3.tabula

**Piedošanas aptaujas subskalu korelācijas
ar Liri testu Es koncepcijas Es cita acīm komponents(N=33)**

(E) Summārā skala	Autoritārā	Egoisma	Agresivitāte	Aizdomīgums	Pakļautība	Atkarība	Draudzīgums	Altruisms
Piedošanas summārā skala	0,23	0,01	0,00	0,10	0,02	0,24	0,27	0,15
Emocionālās attieksmes skala	0,24	0,15	0,15	0,21	0,20	0,28	0,12	0,08
Kognitīvās attieksmes skala	0,16	0,03	-0,09	0,00	-0,11	0,13	0,25	0,07
Uzvedības attieksmes skala	0,18	-0,12	0,10	0,05	0,00	0,22	0,32	0,21

Kā liecina iegūtie dati, korelāciju nav, *Es cita acīm* statistiski nav saistības ar piedošanu.

Aktuāls paliek jautājums vai cits saredz otrā pozitīvo un spēju piedot. Sniedzot psiholoģisko palīdzību, psihologiem praksē jāpārdomā par pusaudžu un jauniešu *Es citu acīm* atklāšanas iespējām. Traucējošs piedošanai var būt pieņēmums, ka otrs (cits) nesaredz, ka es esmu spējīgs piedot. Skatoties uz sevi cita cilvēka acīm, respondenti neiekļauj dimensiju par piedošanu un izslēdz varbūtību, ka arī otrs varētu piedot. Iegūto datu interpretācija parāda, ka respondenti jūtas kā atkarīgi cilvēki, kuriem ir iekšējie konflikti starp priekšstatiem par *Es-reālo* un *Es-*

ideālo. Pastāv pretrunas starp draudzīguma un atkarību, un pakļaušanos komponentiem.

Secinājumi Conclusions

Lai noskaidrotu, kādi no personības Es koncepcijas komponentiem rosina piedošanu, vispirms tika sniegta atbilde uz nozīmīgu jautājumu: vai pastāv statistiski nozīmīga saistība starp piedošanas skalu rādītājiem un personības Es koncepcijas komponentiem? Pētījuma izlases ietvaros pastāv statistiski nozīmīga saistība starp piedošanas skalu un personības priekšstatiem par Es-reālā komponentiem - pakļautības un atkarības komponentiem, pastāv saistība ar piedošanas aptaujas emocionālās attieksmes skalu (0,38* un 0,36*), personības priekšstatiem par Es-ideālā komponentiem – draudzīguma (48*) un atkarības (36*), kā arī autoritārisma komponentam (35*), pastāv saistība ar piedošanas aptaujas emocionālās attieksmes skalu (0,43* un 0,36*).

Pastāv nozīmīga negatīva saistība starp piedošanas skalu un personības priekšstatiem par Es-reālā egoisma komponentu (-0,12) ar piedošanas aptaujas kognitīvās attieksmes skalu un uzvedības attieksmes skalu, kā arī altruisma komponentam (-0,07), pastāv saistība ar piedošanas aptaujas kognitīvās attieksmes skalu.

Personības Es koncepcijas komponentiem korelācijas nav ar piedošanas skalu – personības priekšstatiem par Es- cita acīm komponentiem, bet ir negatīva saistība ar agresivitātes komponentu (-0,09), egoisma (-0,12) un pakļautības komponentu (-0,11).

Atbildot uz pētījumā izvirzīto jautājumu "Vai ir kādi Es aspekti, uz kuriem personības veidošanās (attīstībā) jābalstās, lai rosinātu piedošanas veidošanos?", var secināt, ka pētījuma dalībnieku atbildēs personības Es koncepcijas priekšstatam *Es cita acīm* nav saistības ar piedošanu. Aktuāls paliek jautājums, vai cits saredz otrā pozitīvo un spēju piedot. Iespējams, ka ir nepieciešams turpmāk veikt kvalitatīvo pētījumu. Psihologiem jāpievērš uzmanība pusaudžu un jauniešu *Es citu acīm* atklāšanas iespējām. Pieņemums, ka šeit var būt tā, ka cits nesaredz, ka es esmu spējīgs piedot vai arī skatoties uz sevi cita cilvēka acīm, respondenti izslēdz varbūtību, ka arī otrs varētu viņam piedot.

Pētījumā parādījās piedošanu traucējošie faktori saistībā ar personības Es koncepcijas tādiem komponentiem, kā autoritārisms, kas nosaka tiekšanos pēc konflikta, kā arī konfliktu iespējama nerisināšana-pakļaušanās komponents.

Pētījuma rezultāti parāda respondentu iespējamu negatīvas identitātes veidošanos, esošas grūtības sociālajā adaptācijā, kas traucē piedot. Pētījumā iegūtie rezultāti sakrīt ar V. Džeimsa, K. R. Rodžersa atziņām personības teorijā (James W., 1963, Rogers C.R., 1961), kas ļauj spriest par to, ka liels akcents personības veidošanā jāliek uz jaunas lomas pieņemšanu un iejušanos tajā uz kādu laiku, tad iespējams, ka varētu veidoties personības pozitīva Es identitāte. Pētījumā tika konstatēta neatbilstība (kongruences trūkums) starp priekšstatiem par Es-reālo un

Es-ideālo. Pēc rezultātiem var spriest, ka priekšstats par Es-reālo atšķiras no priekšstata par Es-ideālo un tādos gadījumos indivīds var izjust psiholoģisko diskomfortu, neapmierinātību, ko arī apstiprina T.Liri izstrādātais koncepts, lai noteiktu Es –reālā, Es-ideālā un Es –cita acīm savstarpējās attiecības (pēc Girsovas L., 2000), Berna R., (1986).

R.Berna un pēc A.Reana atziņas ir cieši saistītas ar vairāku pētījumu rezultātiem (P. Бернс, 1986); A. Peah, 2000) un norāda, ka atšķirības starp *Es-ideālā* un *Es-reālā* tēlu ir nepieciešamas kā paškontroles elements, kā motivācijas virzība uz sasniegumiem, kas var būt psiholoģiskā brieduma pazīme. Šajā pētījumā konstatētas atšķirības personības Es koncepcijā: priekšstats Es-ideālā saturs atšķiras no jauniešu reālajām (pašreizējām) iespējām. Jāatzīmē, ka tas var kļūt par šķērslī personības labvēlīgai attīstībai un nerostina piedošanas veidošanos.

Kopsavilkums Conclusion

Sevis sapratne, pašvērtējums, sava „*ideālā Es*” pieņemšana, tā ir sevis kā veseluma pieņemšana. Savukārt sevis pieņemšana ir atslēga citu elastīgākai pieņemšanai.

Pētījumā tiek izdalītas sfēras, kurās priekšstati par personības Es koncepcijas komponentu *Es-reālo*, *Es-ideālo* un *Es-cita acīm* var ietekmēt piedošanas problēmu.

Lai izprastu kas ir piedošana, ko tā ietver, ir aktuāli noskaidrot jautājumus: Kas piedošanai ir šķērslis? Vai ir kādi personības aspekti, uz kuriem varētu balstīties, lai rosinātu piedošanu? Vairākus pētījumus veicis R.D. Enraits (R.D. Enright) un viņa līdzautori, kuri daļēji sniedz atbildes uz šiem izvirzītajiem jautājumiem, kā arī palīdz izprast to, ka piedošana ir patiesa un veikta īstajā vietā. Pamatojoties uz autoru atziņām par piedošanas izpratnes skaidrojumiem un pētījumu rezultātiem P. Kolemana, L.B. Smeda (P. Coleman, Lewis B. Smedes, 2004 u.c.) darbos, šajā pētījumā uzmanība fokusēta uz jauniešu, kas atrodas sociālās korekcijas iestādēs, personību labvēlīgu attīstību saistībā ar piedošanu. Piedošanas un Es koncepcijas komponentu mijsakarbības tiek pētītas ar T. Liri (T. Leary) interpersonālās psihodiagnostikas testa un aptaujas par piedošanu (autore izveidota) palīdzību, kā rezultātā, iegūtie dati tiek interpretēti un skaidroti.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kādi no personības Es koncepcijas komponentiem palīdz veidot gatavību piedot jauniešus sociālās korekcijas grupās.

Summary

Awareness of oneself, self-evaluation, the acceptance of I-Ideal means the acceptance of oneself as a whole (holistically). The acceptance of oneself, in its own turn, is the right key to a flexible acceptance of others.

The research is split into stages about the personality I-concept and its component I-Real, I-Ideal and I- In the Eyes of the Other that can impact the concept of forgiveness.

In order to understand forgiveness, moreover, to comprehend what it involves, it is crucial to clarify the following issues, for instance, what obstacles

hinder forgiveness; whether there are definite personality aspects/ traits that might be supportive in order to foster forgiveness. R.D. Enraits (Enright, 2005) and his co-authors partly highlight the answers regarding the mentioned issues, thus, helping to comprehend whether forgiveness is true as well as at the right time and space. Grounded on the authors' concepts about the comprehension of forgiveness and the research results in the works by P. Kolemāna, L.B. Smeda (Coleman, Smedes, 2004 u.c.), this research focuses on adolescents and youth personality favourable development regarding forgiveness who find themselves in correctional institutions. Interactions between forgiveness and the components of I-concept are researched by T. Liri (Leary's) interpersonal psycho-diagnostic test and a questionnaire about forgiveness designed by the research author; the obtained data are analysed as well as explained.

Aim of research is to find out which components of the personality concept encourage adolescents, who find themselves in correctional institutions, to forgive.

The research results show a statistically meaningful link between forgiveness and the personality components of I-concept. Assisting psychologically, the assistance should be focused on the possibilities to reveal the component, i.e., adolescents and youth I- in the Eyes of Others. It should be mentioned that the idea of I-Real greatly differs from I- Ideal that, in its own turn, creates adolescents feeling of discomfort. Adolescents and youth associations with I-Ideal content differ from the current, real possibilities that can become an obstacle which hinders the personality favourable development and forgiveness as well.

Literatūra Bibliography

1. Coleman, P. & Smedes L. B. (2004). Interpersonal forgiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5:322-334.
2. Day, L. & Barber L. (2005). Forgiveness and Happiness. *Journal of Happiness Studies*, 6:112-128.
3. Enright, R. D. (2005). Forgiveness. <http://www.forgiving.org/campaign/power.asp>.
4. Freedman, S.R. (1996). Forgiveness as an intervention goal with incest survivors. (Feedman S.R., Enright R.R.). *Consulting and Clinical Psychol.* 64, pp.983-992.
5. Gassin, E.A. (1995). Receiving Forgiveness as moral education. *Moral Education in Press*, 8:136-147.
6. Girsova L. (2000). *Metodiskais līdzeklis sociālajā psiholoģijā*. Rīga, SPPA.
7. James, W. (1963). *Varieties of Religious Experience*. New Yourk: Modern Library, Inc.
7. Maltby, J. (2004). Narcissitic Entitlement as a Barrier to Forgiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 6:251-265.
8. Rogers, C.R. (1961). *On becoming a Person: A Therapist's view Psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin Co.
9. Бернс, Р. (1986). *Развитие Я – концепции и воспитание*. Москва: Психология.
10. Гассин, Е.А. (1999). Психология прощения. *Вопросы психологии*, Москва, 4, стр. 94-96.
11. Гринбер,г Дж. (2002). *Управление стрессом*. СПб- Питер.
12. Реан, А. А. (2000). *Психологические изучения личности*. Самара.

<p>Aija Dudkina Riga Teacher Training and Educational Management Academy Imantas 7.linija N.1, Riga, latvia E-mail: aija.dudkina@rpiva.lv Phone: +371 29154164</p>
--